

Borcsa János

VARGA MELINDA JÁRHATÓ ÖSVÉNYE

– *Varga Melinda: Sem a férfiban, sem a tájban* –

Ha az írói-költői egzisztenciához tartozó kellékekből kiindulva határoznánk meg egyfajta időszámítást, akkor hosszú évszázadokon keresztül, mondjuk a romantikával bezárólag az árkus, a tinta, a kalamáris és a toll lehetne a viszonyítási pont, aztán az „üzemanyaggal” feltölthető s hosszú lejáratú használatra alkalmas tollhegygel ellátott töltőtoll, majd a golyóstoll egy évszázada következne, s ehhez társíthatnók mindenekelőtt a realizmust, sőt még az avantgárd irányzatokat is. Eközben persze beindult az írás „gépesítése” is, s mintegy száz évig tartott is az írógép uralma, mondjuk a modernség lezárultáig, illetve a huszadik század alkonyáig. Az utómodern sajtóságos szövegalkotó módszereiből következően valamilyen szinten a személyi számítógéppel, valamint a szövegszerkesztő programokkal hozható kapcsolatba. Bizonyára a koreszmékkal és stílustörténeti hullámmozgásokkal is összefügg, hogy valamely író vagy költő az „acélhegyű ördög” hívására hallgatva alkot-e vagy éppen az egyszemű társnak a vibráló, nyugtalanító tekintetét, egy képernyő sugárzását elviselve próbálja írni úgymond az élet nagyregényét...

Persze nem meglepő, ha úgy érzi adott ponton a költő, jelesen Varga Melinda, hogy annak a bizonyos életnek a regényét nem lehet megírni – csak „egyszerűen benne lenni” –, habár ki-ki ennek „fejezetein” dolgozik, mondjam azt, hogy „dalra olvad”, tollat vesz kezébe, kattog keze alatt a billentyűzet, ül szemben a monitorral...

Hogy aztán milyen „fejezetei” készülnek el ama nagyregénynek, arról ad hírt számunkra Varga Melinda negyedik verseskötete.¹ A befejezett helyett a befejezetlen mondatokat választja, pont helyett a három pontot; a „hórihorgas felkiáltójelek” az új és új kezdetek lelkesedését s a várakozásokat testesítik meg számára, a vesszők, kettőspontok, pontosvesszők és kötőjelek a teljesség egybefogására lennének alkalmasak, igaz, ebbe beletartozna a sok kérdést felvető öregség, aztán a

---

1 Budapest, Kalligram – Irodalmi Jelen, 2017.

megtorpanások, a sírás és a magány is, vagyis a kérdőjelek. Ez utóbbiakat hagyná ki a lírai én az írásjelek közül – mondja –, illetve újakat találna ki a szerelemre (*írásjelek*). Például – egy másik verset idézve –: „folyékony betűket keresek hozzád / nyúlánk I-ket, lágy M-eket / sikkos T-ket és szigorú C-ket” (*bomlik a nyugalom*).

A keresés lázában pedig megtörténhet – hangzik a legmaibb költői kellékekhez igazodóan –, hogy „kiégetik a betűk a monitort” (*pulóver*). A verset viszont be kell fejeznie a költőnek, s mintegy párhuzamként a kolozsvári dombok vonzásában élő költőnő lírai hőse be is fejezi a kedvesének szánt pulóvert – ellentétben a nappal szövögető, éjszaka mindent visszabontó, hűséges Pénelopéval. Mégpedig olyan pulóvert köt, amelybe saját életideje van belekötve. (A kötés mellett egy kendő hímzése, egy lepedő varrása ugyancsak e kötet verseiben érzékelhető női nézőpontról árulkodik.) Úgymond percekből köti, s olyan mintát formáz, amely alakját tekintve a csókra emlékeztet... Egy-egy kép keretében társítja a költő a konkrét dolgokat (*pulóver*) az elvont fogalmakkal (*perc*), illetve az érzéket (*csók*) a közömbössel (*mint*), kapcsolódva az effajta eljárások révén például a József Attila-i lírai szemlélethez és képalkotáshoz, amit a „bársonyon futnak perceim”-mel tudnék példázni. A kötet más verseiben is megtalálható ez a fajta képalkotás: „Az éjszaka friss kenyérbél, / szétomlik a szádban, / lepattog róla a szürke holdkaréj, / a morzsák távoli égitestek, / világitanak a fehér terítőn, / összesöpröd őket a tenyereddel” (*furcsa szimfónia*).

Különben Varga Melinda verseiből egy nehéz gyermekkor is felsejlik, tele félelmekkel, aztán a gyermek számára fontos hiányzóval, ugyanakkor feltárul az olvasó előtt, hogy mélyen emlékezetbe vésődött, vonzódásokat és taszításokat – tájhoz és emberhez – egyként keltő érzéseket is magában hord a lírai alany (*igekötő lesz minden indulatból, honvágy, furcsa szimfónia*). Maga a kötet cím is a lírai én választásait és megélt kudarcait vetíti előre: *Sem a férfiban, sem a tájban*.

Valójában tehát azért is mondhatja a lírai én, hogy „szavakban keresem magam / selyemgondolatok érintése / légies sejtések hatalma / az otthonom” (*a vers, mint istenkapu*). Az utazások, például a mediterrán táj, de még a hazai is a keresésre, önmaga megismerésére indíthatja a költőt. A kritikus pedig véletlenül ugyanazon a hazai tájon, az „öreg szemű székely éjszakában”, s ugyanazon a járaton lapoz a

kötet versei között, keresi, milyen fontos dolgok elmondására ad alkalmat az új kötet. Térdére helyezi hát spirálfüzetét, előveszi golyóstollát, s le is jegyzi kritikájának első változatát a kivilágított, alvó vagon környezetében Kolozsvárra menet, valamint másnap, Kolozsvárról hazafelé utaztában. Folyamatosan csattognak a vonatkerekek a Csíki- és Gyergyói-medencéket átszelve, hófoltos hegyek lábainál, folyók, patakok völgyében, s úgy érzi, éppen ezeket a külső történéseket mintegy hitelesíti az, ami a vers valóságában történik: „a tavaszi, ropogós, kenyérízű éjszakában, / a vonatkattogásra felfűzött / időláncra kifeszítéd magad” (*furcsa szimfónia*).

A költő közérzetét az éppen-most-jelen határozza meg, mivel magánéleti keresések, szorongások, kudarcok és beteljesülések mellett azt is érzékeli, hogy „csak érdekek vannak / minden más előszoba / valami álságos haszonhoz” (*a domb menti város partján*), aztán emberi környezetére vetve pillantást, s egyúttal önmagába nézve mondja a lírai én önmegszólító megfogalmazásban, hogy „barátaid (...) / kényelmes kompromisszumokba költöztek be, / amelyekre te sosem voltál képes, / túlságosan szeretted a magasrepülést és a mélyzuhanást” (*furcsa szimfónia*), s rezignáltan jelenti ki azt is, hogy „elföldelem vágyam / didergő tájak titkos járatába” (*levélvers*).

Mondják, a mai író-költő szövetségese a teljes irodalmi hagyomány, a klasszikustól a modernig. Fontos lehet, hogy aki szövetségest keres, illetve szövetségesre talál, ne adja fel önmagát, úgy találjon „társra” a szöveghagyományban, hogy azonosságát megőrizze. Végigolvasva Varga Melinda verseskötetét, gyorsleltárt készíthet az olvasó a költő szövetségeseiről a választott mottók, a versekbe épített vendégszövegek, a parafrázisok, a toposzok, motívumok és más utalások alapján. Ezek pedig – a teljesség igénye nélkül – a következők lennének: Sziveri János, Somlyó György, Weöres Sándor, Paul Verlaine, Nemes Nagy Ágnes, Ady Endre, Kosztolányi Dezső, József Attila, Dsida Jenő...

Megtudhatja ugyanakkor azt is az olvasó, hogy a költő számára a vers találkozás a transzcendenssel:

„a vers
is egy járható ösvény
Isten kapujához
túlélőcsomag a valóságához

általa a pillanat lehet
egy egész emberöltő
és az emberöltő egy pillanat”
(*a vers, mint istenkapu*)

Aki ezt gondolja a mai vers lehetőségeiről, az akár egész költői pályáját is erre a kihívásra figyelve és összpontosítva tervezheti...

Angyali üdvözet